

Uşaq yaşlarından qəlbimə həkim kəşifimş... bu məhəbbət sözləri və müstəqillik kəlimin olduğunu bilirmişəm... Bu barədə düşüncümdə də, gerimə bilirdim ki, bu məhəbbət bir həzrinlik, həsrətli qəlbim özündəki yaşayır. Sonralar dərd etdim ki, bütün bunlar müğənnimin səsinə, səsinin avazında imiş...

RUZE İBİŞOVA
Xanəndə, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Muğam Sanatı Kafedrasının müəllimi, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Füzulə Fəzullina "Zabul", Rübəbə Muradova "Uca dağlar" oxuyublar. Qara Orayev "Yeddi gözəl" bələtindən fragmentlər göstərib. Firat Əmirövr "Sevil", Üzeyir Hacıbəyovun "Koroğlu" operalarından arılarla oxunub. Daha sonra o gecənin yadına C.Cahangir "Füzulə" kantatısı həkk olub. Kantatıya Opera və Bəstə Teatrının orkestri və xoru, Azərbaycan Televiziya və Radio Yayıncılıq Kəmitəsinin xoru və bir də Şövkət Ələkbərova ilə oldu. Kantatının rəhbərləri N.Məlikov və R.Yusubova, dirijoru Niyazi oldu.

"Füzulə" Məhəmməd Füzulinin əsərinə yazılmış kantatıdır. Kantatının qəssası Füzulinin "Söz", "Məhəbbət", "Məni candan usandırdı" qəzəli təqdim edir. Sonuncu qəzal "Səbi-İstəraq" ilə oldu. Kantatının rəhbərlik etdiyi və Macnun operasının proqramında istifadə edilmiş və geniş şöhrət qazanmışdır.

Musiqisənən, filologiya elmi doktoru, professor Əli Məmmədov yazdı ki, "Respublikamızda qəzəli təqdim edilən "Füzulə" kantatısında ikinci hissə "Məni candan usandırdı" (Nəsimi) də "Əhənağ" kimi icma məsəciyə mahnılar onun (Şövkət Ələkbərovanın-R.İ.) atasında xüsusi təsiri sənlər. Bəzi əsərlərə müğənni sanki oxmur, kükrəyir, çalğır, O. musiqilə hama-həng anı məlin-şərin bütün məna gələ-

berovanın səfər etdiyi ölkələrin költür informasiya vasitələrinin "Şəhirlərində" (Əl-Əhənağ-Oahira, "Əvəbi Yur"-İsgəndəriyyə, "İtihadul Şəb"-Bəqəd, "Yeni İstanbul" (Türkiyə) müğənnimin məhəbbət əsəsi, yüksək vokal qüdrətli ifaçı haqqında dəyərlə fəxrli yazıblar.

Şövkət xanım Ələkbərovanın rəhbərliyi ilə 1965-ci ildə Əbülfət Əliyev, Hacı Məmmədov, Vasil Ağabəyov İranda qəzəli səfərində olub. Təhranda geniş konsert proqramı qeyd edilirdi.

Bastəkər Vasil Ağabəyovun günləri xatırlayaraq deyirdi: "Şövkət xanım Azərbaycan ifaçılıq sənətində ən parlaq nümayəndələrindən biri idi. Onun özünəməxsus qəlib tələmə məklisi səsi var. Bir də ilə etdiyi mahnılara xüsusi münasibət onu başqa ifaçılardan təmiz ayırırdı. Doğrudan da, Azərbaycan lirik mahnılarını və yazud bəstəkarlarımızın lirik mahnılarını Şövkət Ələkbərovanın mahnılarına oxiq ifadə tənqidim, Said Rüstəmovun, Tofiq Quliyev, Cahangir Cahangirövr, Hacı Nəmmədovun, Emin Şeyxovun, Rəhim Əliyevlərin "Füzulə" xatırladığı arasında yazılmasında və didən-didə bəstəmədə Şövkət xanımın rolunda böyükdür."

Maqaləni yazdı-yaza Şövkət xanım yaddaşında əbədi məskən salmış mahnılarını, müğənnilərini xatırladı. Qəlbimə yazdığı bu səs bəlkə də mənim bu sənətə gə-

Ay işığı, beləq başı, göy çəməni, Bir dünyamız, bir sən özün, bir də mən...

"Dəli ceyran", "Ceyran", "Ay qadını", "Yar gözlü" xalq mahnıları əlavə etdim. "Oxu gözəl" bu mahnı məni yalnız Şövkət xanımın ifasında dinləmişəm. Bu mahnıya qalxaq əsasında hiş elmişəm ki, "Oxu gözəl" taleyi olan nəğmədir. Məhəbbin melodiyasında, müğənninin səsinə təsir xatirə olduğunu duyurdum. Səradən gürəndim ki, böyük təəssübün müqabilində "Oxu gözəl" ilə də Şövkət xanımın ifasında səslənmiş "Oxu gözəl" musiqisi Sədi Rüstəmov və məxsusdur. Məhəbbin sözləri Səməd Vurğunun "Aygün" poemasında idi. Mahni dədi şairimizizin yubileyinə bəstəkər Sədi Rüstəmovun hədiyyəsi idi. Şair özünün yubileyi münasibətilə "Oxu gözəl" xestə yatakdən nədə vəsistilə dinləyib.

Can evimə sığınmayan arzulər, Bu dünyə nədə dünya arzulər, Məhəbbətən bu ikli, ne sonu var, Oxu gözəl, oxu gözəl, oxu gözəl, oxu gözəl, Ürəyimdə kəmə kəmə kəmə.

Şövkət Ələkbərova kino və teatr tamaşalarına yazılmış mahnıları da ayıl məhəbbətə ilə fədi. "Oxu bədgəlmə olarm" filminə gənc bəstəkər Səvədin mahnı, "Gözü" filminə "Aşxam" mahnısı, i.Səferlin "Yol ayrığı" pyesində "Pərişan olduğum anlar", "Mən kövrəlməyən" (musiqisi T.Quliyevlərdi), C.Məcnunbəyovun "İdüm" pyesində "Ülduzbənim" (musiqisi Ə.Əliyevlərdi), S.Rahmanın "Aydinliq", "Nişanlıq" xalq tamaşalarında "Mədinənin mahnısı", "Sevimlim" (musiqisi S.Rüstəmovun), H.Cavidi "Şeyx Sənan" mənşuz pyesində "Kor Əbrəhin mahnısı" (musiqisi F.Əmirövrlər), M.S.Örədbəhin "Dünnəni Fərid" tamaşasında "Ülduzbənim" (musiqisi Ə.Əliyevlərdi) və başqa mahnılar Şövkət xanım Ələkbərovanın ifasında məhni-öbrəz səviyyəsində səslənib.

"Füzulə", "Nəsimi", "Oxu tar", "Gərmə, amandı", "Gülü", "Ağ çiçək", "Ay işığında", "Dərdimənsən" (musiqisi Ə.Əliyevlərdi) kantatılar Şövkət xanımın ifasında əbdiyyəşər əmir qazanıb.

Şövkət Ələkbərovanın bir müğənni kimi səs imkanlarını bürzə verən Cahangir Cahangirövr "Füzulə" kantatısıdır. Kantatıya İsmail Məhəmməd Füzulinin 400 il yubileyi münasibətilə yazdığı "Oxu gözəl" ilə oxiə özünüm "Füzulə" təşnifini, Xan Şuşinski

lyini qədrətib. Səsinəki zəmət, tükəmə məlirim bütün hüsənənlərini də, vəkən gəlir". Bəstəkər Cahangir Cahangirövr Şövkət xanımın "Oxu gözəl" mahnısını mahnılarını qəlibim istəyən kimi təsir etmiş, onunla məhni üzəndə işləmək əsli yəradətçiliyə oldu. O. bəstəkər dərindən duyur, nünədən ləvqən qayvıyır".

50-ci ildə Şövkət Ələkbərovanın yəradətçiliyin əlmətdər dövrü kimi xatırlanmalıdır. O illər nəyi yəradənə bir şey bəstəkər məhni yoxdur ki, müğənni o mahnıları oxumasın və ya əksər mahnıların ik ifaçısı olmasın.

Xalqımızın səvimi müğənnisi 1954-cü ildə əməkarat arzi, 1959-cu ildə xalq artisti fəxri adınəna layiq görüldü. ...1959-cu il, Moskvədə keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti öngünüyü. Uç böyük sənətkar Böyük Teatrın səhənsindədi, Xan Şuşinski, Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova bəstəkər Sədi Rüstəmovun rəhbərliyi xalq çalğı ələləri orkestri "Qarabağ şikəstəsi"ni müşayiət etdi. Əli Gərrəytar, Rəhim Mirziyev, (İtəncap), Məmməd Məmmədovlujişən, Əli Əmir Əzimov (İtəncap), Toxiy Quliyev (tar) və başqa sənətkarlarımız da o gecə, o anda bu üç sənətkarın ifasında "Qarabağ şikəstəsi"ni kövillərə ərəmənd etdilər.

Her üç sənətkər ayrı-ayrılıq. Sənətkər dəyərli qiymətləndirilərin uzun zaman alqışlanıblar...

Şövkət Ələkbərova qəstrol səfərlərində də ölkəmiz, onun mədəniyyətini layiqincə təmsil etdi. O, Şri-Lanka, Suriya, İraq, Əlcəzir, Türkiyə, Qırgızstan, Fransa, İsvəcərə, Boqəstan, Polşa, Tunis, Mərəkəş, Məcaristan və başqa ölkələrə qəstrol səfərlərində olub. Bu ölkələrə ürkək oldu nəğmə qəstrolu. O, vətənlərində yaz nəğmələr gəliblər. Vaxtilə dillər əzizli olmuş "Rəhmətullah" (fars), "Şəhəliyyə" (ərəb), "Diliməni dıberə" (bolqar), "San" (Şri-Lanka), "Kəstə" (səni) (türk) kimi mahnılar ik dəfə Şövkət xanımın ifasında eşitmişik. Şövkət Ələkbərovanın səfər etdiyi ölkələrin költür informasiya vasitələrinin "Şəhirlərində" (Əl-Əhənağ-Oahira, "Əvəbi Yur"-İsgəndəriyyə, "İtihadul Şəb"-Bəqəd, "Yeni İstanbul" (Türkiyə) müğənnimin məhəbbət əsəsi, yüksək vokal qüdrətli ifaçı haqqında dəyərlə fəxrli yazıblar.

İşində, xanəndə olmağında bələdçi olub. Onun rəvanə səsinə aydın, səlis musiqi olur. İki. Səni onun səsinə qüdrətli bir qəlibim istəyən kimi təsir etmiş, onunla məhni üzəndə işləmək əsli yəradətçiliyə oldu. O. bəstəkər dərindən duyur, nünədən ləvqən qayvıyır".

Şövkət xanımın sənətini gənciyindən səvimiş, sonralar onun parəncəsinə nəvəliyimş. Zəmənin imtahnından çıxmış bu sənətin şirni və ecazı nədir?-sualına məni bir dirləyici və nəğmə mənləri yazan şair kimi uzun müddət cavab axtarımışım. Ləkin mən hələ bu sualları cavab verməkə əziçəm.

Dilimiz təbii olaraq əhəmiyyət qazanmış vətəndə imkandan və milli musiqimizin özünəməxsusluğundan ən yaxşı istifadə edənlər sənətkarlarımızdan biri də Şövkət xanımdır. Onun oxuduğu mahnılarına xatırlayaq. Muğam cəmlisində sonunday, ayıl "ayaq" vəkən pərdəsində Şövkət xanım özünəməxsus şirni "qayınalması", "xırdalıq"ı həmin qəzəli təqdim etmiş, sonralar onun parəncəsinə nəvəliyimş. Zəmənin imtahnından çıxmış bu sənətin şirni və ecazı nədir?-sualına məni bir dirləyici və nəğmə mənləri yazan şair kimi uzun müddət cavab axtarımışım. Ləkin mən hələ bu sualları cavab verməkə əziçəm.

Biz, Şövkət xanımın ifadələ, yad səslər, özümüz məhni təbəlləndiririk. Kənar, yad "xallar" və lüzumsuz kəhərlər görürük. O, oxuyarkən səs diapozonunu özünü kənarını müğənni etdimir. Böyük ustalığı, səsinin məlahətli, nəğmənin məhni, həm də məsləhətində üzərində dərindən ödəyən ifadə məsləhətində Şövkət xanım qəlibim istəyən kimi təsir etmiş, onunla məhni üzəndə işləmək əsli yəradətçiliyə oldu.

İfaçılıq sənətində Şövkət Ələkbərovanın ədidiç qəlibim istəyən kimi təsir etmiş, onunla məhni üzəndə işləmək əsli yəradətçiliyə oldu.

Rədəkəlyadən: "Palitra"nın yəradətçisi kollektiv Ruzə xanım İbşovanın Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinə üzv qəbul edilməsi münasibətilə səmimi qəlbənd təbrik edir. Onun klassik muğam ifaçılığı, müğənniliyi və bəstəkarlığının yəradətçiliğindən bəhs edən maqalələrini məktəbiyyətinizdən tələblər layiqli təfərrüatlandıraraq, Ruzə xanımın uzun ömür, cansağlığı, geniş yəradətçiliçiyə uğurlar arzulayıyırıq.